

JUBILEJI – ANNIVERSARIES

Ob jubileju izr. prof. dr. Marjete Ciglenečki

Ko slovenski umetnostni zgodovinarji slišimo ime dr. Marjete Ciglenečki, ki letos praznuje sedemdeset let, nehote pomislimo na Štajersko, tamkajšnje baročne dvorce in njihovo nekdanjo opremo, urbanizem Ptuja ali modernističnega Maribora, v severovzhodni Sloveniji delujoče umetnike 19. in 20. stoletja ter, seveda, na ptujski muzej in študij umetnostne zgodovine v Mariboru ... Jubilantkino življenje in delo je tako tesno povezano s Štajersko, da pravzaprav nihče od nas niti ne pomisli, da njeni predniki prihajajo iz Gorenjske in da je tam preživela tudi prva leta svojega življenja.

Marjeta Ciglenečki, ali kot jo kličemo kolegi, Meta, se je rodila 18. maja 1954 v Ljubljani znanemu pisatelju, učitelju (in kasneje ravnatelju) Ivu Zormanu in učiteljici Kristini, rojeni Tržan. Otroštvo in mladost je preživela v Železnikih in Litiji. Po maturi na Gimnaziji Poljane v Ljubljani (1972) se je vpisala na Oddelek za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, dodiplomski študij pa je leta 1978 zaključila z diplomsko nalogo o nakitu na bidermajerskih portretih.

Njen prihod na Štajersko je bil bolj ali manj posledica srečnega naključja, saj je soproj Jan, turistični delavec, dobil zaposlitev v Termah Ptuj. Kot mlada umetnostna zgodovinarica se je tako zaposlila v Pokrajinskem muzeju Ptuj (sedaj Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož), kjer je bila sprva muzejska pedagoginja (1978–1981), nato vrsto let kustosinja za kulturno zgodovino (1981–1997), nazadnje pa med letoma 1997 in 2000 direktorica muzeja. V teh dvanajstih letih je pripravila vrsto odmevnih razstav, med katerimi osrednje mesto zavzema *Srečanje z Jutrovim* (1992–1993), v sklopu katere sta skupaj z avstrijskim zgodovinarjem Maximilianom Grothausom predstavila eno največjih zbirk turkerij v Evropi, ki jo hrani prav ptujski muzej.

V času zaposlitve na Ptuj je Marjeta Ciglenečki med drugim opozorila na pomen plemiških rodbin Leslie in Herberstein, kurirala pa je tudi več razstav sodobne umetnosti, ki so bile na ogled v Dravskem stolpu (Miheličeva galerija). Kot velika ljubiteljica tapiserij je dala pobudo za ustanovitev restavratorske

© ZRC SAZU, UIFS, foto: Andrej Furlan

delavnice za historični tekstil, prve v Sloveniji, ki je v letih 1984–1990 delovala v Tovarni volnenih izdelkov v Majšperku, od leta 1990 pa je sestavni del ptujskega pokrajinskega muzeja. Ob delu je vpisala tudi podiplomski študij, ki ga je leta 1997 zaključila z disertacijo *Oprema gradov na slovenskem Štajerskem*

od srede 17. do srede 20. stoletja, ki velja za pionirsko predstavitev še danes aktualne tematike rekonstrukcije interierjev slovenskih gradov in dvorcev.

Leta 1992 je jubilančka sprejela ponudbo dr. Sergeja Vrišerja, da se kot predavateljica umetnostne zgodovine vključi v pedagoški proces na Oddelku za likovno umetnost Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru. Dela se je lotila z veliko vnemo in v relativno kratkem času ji je uspelo, da je predmet, ki je do tedaj veljal za docela obstranskega, kjer predavanja so ali pa tudi ne in kjer izpit opravi domala vsak, postal enakovreden ostalim, da so njeni izpiti veljali za zahtevnejše, in tudi, da se je kar nekaj študentk in študentov odločilo za diplomske naloge iz zgodovine likovne umetnosti. Naporno in časovno zahtevno združevanje direktorske in profesorske službe jo je na začetku novega tisočletja pripeljalo do odločitve, da se v celoti posveti pedagoškemu delu in tako se je leta 2001 na mariborski univerzi tudi redno zaposlila.

Poleg predavanj za študente likovne (in nekaj časa tudi glasbene) pedagogike je aktivno sodelovala pri delu Oddelka za likovno umetnost, med drugim s pisanjem besedil ob razstavah profesorskih kolegic in kolegov.

V času, ko se večina univerzitetnih profesorjev počasi pripravlja na pokoj, pa se je Marjeta Ciglencečki lotila še enega projekta, po obsegu večjega od vseh prejšnjih (lahko bi ga označili kar za življenjskega), vzpostavitev študija umetnostne zgodovine na mariborski univerzi. Zavedala se je namreč napredka, ki ga bo raziskovanje umetnostne dediščine v severovzhodni Sloveniji, in tudi promocija umetnostnih spomenikov, deležna, če bo na Univerzi v Mariboru obstajal samostojen študijski program umetnostne zgodovine, ki bo hkrati prinesel tudi svež veter na področju izobraževanja bodočih umetnostnih zgodovinarjev. Koliko dela, neprespanih noči, odrekanj in vedno novih kompromisov je bilo v to vložena, ve le ona. Da je pri svojem delu naletela na vrsto nasprotovanj in nagajanj, seveda ni potrebno posebej poudarjati, imela pa je podporo dela stroke (zlasti sodelavcev Umetnostnozgodovinskega inštituta Franceta Steleta ZRC SAZU) in tudi dela fakultetnega vodstva, med katerimi je večkrat omenjala zadnjega dekana »stare« Pedagoške fakultete dr. Bojana Borstnerja, prvega dekana Filozofske fakultete dr. Marka Jesenška in dolgoletnega predstojnika Oddelka za zgodovino dr. Darka Friša. Njena prizadevanja so obrodila sadove in tako je bil leta 2007 ustanovljen Oddelek za umetnostno zgodovino (kot del Filozofske fakultete, ki je leto dni prej nastala z razdelitvijo Pedagoške fakultete), ki ga je med letoma 2007 in 2015 kot predstojnica tudi vodila. Oddelek je prve študente dodiplomskega študija vpisal v študijskem letu 2009/2010, magistrski in doktorski študij pa sta sledila v študijskem letu 2013/2014.

Ker sem o prvih letih študija umetnostne zgodovine na mariborski Filozofski fakulteti pisal na drugem mestu, naj izpostavim samo jubilančkin izjemen angažma, ne le pri izvedbi študijskega programa, pač pa tudi vrste

drugih dejavnosti, ki so pomembno pripomogle k promociji študija umetnostne zgodovine, Filozofske fakultete in tudi umetnostnozgodovinske stroke. Tako med njene zamisli sodi vsakoletna ekskurzija za študente vseh letnikov umetnostne zgodovine, ki smo jo prva leta izvajali jeseni, kasneje pa zaradi vremenskih razmer predstavili na pomladanske mesece ter še zlasti vsakoletna razstava, ki jo študenti tretjega letnika v sklopu predmeta Praktično usposabljanje postavljajo v Galeriji Media Nox, pri čemer spoznajo večino nalog galerijskega kustosa. Z razstavami, ki so z leti postale cenjen in dobro obiskan kulturni dogodek v Mariboru, nadaljujejo tudi nasledniki dr. Ciglenečki. Med razstavno-galerijskimi projekti omenimo tudi danes nekoliko pozabljene razstave sodobnih umetnikov iz severovzhodne Slovenije (marsikateri izmed njih je bil njen nekdanji študent), ki jih je prirejala v prostorih dekanata Filozofske fakultete. Slednje je praktično v celoti organizirala sama, od izbora del, razporeditve po prostorih (pogosto tudi fizičnega obešanja slik na stene) in vse do pisanja besedil za zloženke, vse seveda brezplačno. Simpatičen dogodek, ki je bogatil kulturno dogajanje na fakulteti se je nenadoma končal jeseni 2015, ko novo fakultetno vodstvo zanj ni imelo več posluha in je Meto precej nesramno in brez pojasnila odslovilo.

Raziskovalno delo Marjete Ciglenečki obsega najrazličnejša področja in sega od baroka do poznega 20. stoletja, s posebnim poudarkom na Ptuj in Mariboru ter njuni okolici. Med glavne teme sodijo oprema gradov in dvorcev, tapiserije, arhitekturni in urbanistični razvoj Maribora, zgodovina fotografije. Med umetniki je raziskovala zlasti fotografa Stojana Kerblerja, slikarje Jana Oeltjena, Franceta Miheliča, Albina Lugariča, slikarsko družino Kasimir, kiparja Ivana Sojča in Jožefa Ajleca, arhitekta Branka Kocmuta in druge; prav tako spremlja ustvarjanje nekaterih še živečih umetnikov iz severovzhodne Slovenije (npr. Ota Rimeleja). S področja zgodovine umetnostnozgodovinske stroke so izjemnega pomena njene raziskave enega od pionirjev slovenske umetnostne zgodovine, dr. Avgušтина Stegenška, o katerem je leta 2005 soorganizirala tudi simpozij, ki je pokazal pomembno in do tedaj večinoma spregledano vlogo tega štajerskega intelektualca. Jubilantka je avtorica vrste znanstvenih člankov; pripravila je kritično izdajo devetega zvezka *Iconothece Valvasoriane* (2008), napisala več strokovnih monografij, med drugim o mariborskih Vurnikovi koloniji (2014) in Forma vivi (2017) ter ptujskem dominikanskem samostanu (skupaj z Brankom Vnukom, 2018); izpod njene peresa sta tudi priljubljena umetnostna vodnika po Ptuj in Mariboru; slednji je izšel pri ugledni nemški založbi Schnell & Steiner (*Maribor/Marburg an der Drau. Ein Kunstgeschichtlicher Rundgang*, Regensburg 2012). Pri tem je potrebno posebej poudariti, da je za jubilatko vsaj toliko kot raziskovanje umetnostne dediščine pomembna tudi njena promocija, zato nikoli ne odreče povabila za predstavitev štajerskih umetnostnih spomenikov širši javnosti,

pa naj si bo preko razstav ali vodstev po njih, ekskurzij, javnih predavanj ali poljudnih zapisov v dnevnem tisku.

Pomemben del jubilarke delovanja je (bilo) tudi sodelovanje v strokovnih in fakultetnih organih. Vrsto let je bila članica Senata Filozofske fakultete in krajši čas prodekanica za izobraževalno dejavnost; izjemno aktivno se je udeleževala v Slovenskem umetnostnozgodovinskem društvu, ki ga je v letih 2003–2007 tudi vodila in mu po daljšem obdobju stagnacije dala nov zagon. Več let je bila slovenska predstavica v Mednarodnem komiteju za umetnostno zgodovino (CIHA) ter med letoma 2012 in 2016 tudi članica njegovega izvršilnega odbora. Vrhunec njenega delovanja v CIHA predstavlja organizacija (skupaj z dr. Polono Vidmar in dr. Janezom Höflerjem) odmevnega mednarodnega simpozija *Art and Architecture around 1400. Global and Regional Perspectives*, ki je maja 2011 potekal v Mariboru. Bila je tudi med pobudniki ustanovitve Galerije mesta Ptuj, do katere je prišlo leta 2017. Omeniti moramo še njeno uredniško delo; poleg urejanja različnih monografskih publikacij je namreč več let bila (oziroma je še) članica uredniških odborov revij *Umetnostna kronika*, *Studia Historica Slovenica*, še zlasti pa *Časopisa za zgodovino in narodopisje* in *Zbornika za umetnostno zgodovino*, dveh znanstvenih revij s častitljivo starostjo, do katerih čuti posebno afiniteto in kljub konkurenci nekaterih mlajših in višje indeksiranih periodičnih publikacij rada objavlja v njih.

Marjeta Ciglencečki je na Filozofski fakulteti ostala zaposlena vse do upokojitve jeseni 2017, z našim oddelkom pa ostaja še naprej povezana. Ne le, da nam je po upokojitvi ob različnih kadrovskih zagatah še nekajkrat priskočila na pomoč in honorarno prevzela predavanja iz katerega od predmetov; z veseljem se udeležuje tudi različnih dogodkov, ki jih (so)organiziramo, in tudi sicer redno spremlja raziskovalno dejavnost predavateljev in nekdanjih študentov; rada prisluhne tudi pogovorom o pedagoških izzivih, s katerimi se srečujemo. Jubilarke seveda tudi kot upokojenka ne miruje. Še vedno je članica programske skupine Umetnost na Slovenskem v stičišču kultur, ki poteka na Umetnostnozgodovinskem inštitutu Franceta Steleta ZRC SAZU in v katero je vključena od leta 2006; piše znanstvene in strokovne prispevke in nastopa na simpozijih; na različne načine popularizira umetnostno ustvarjalnost severovzhodne Slovenije; do nedavnega je z zanjo značilnim žarom in jasno vizijo urejala knjižno zbirko Umetnine v žepu. Pri tem se pogosto pošali, da tako kot vsi upokojenci nikoli nima časa ...

Zgornje vrstice predstavljajo le nekaj poudarkov iz bogatega strokovnega dela dr. Marjete Ciglencečki, vendar pa bi bila pričujoča predstavitev nepopolna, če ne bi vsaj v nekaj besedah izpostavili še človeških kvalitete naše jubilarke. Z Meto sodelujeva vse od leta 2007. Bila je somentorica mojega doktorata in si zanj vedno vzela čas, vsako poglavje natančno prebrala in pokomentirala

ter hkrati vselej našla vzpodbudno in pohvalno besedo. Leta 2010 me je povabila k sodelovanju v pedagoškem procesu na novoustanovljenem Oddelku za umetnostno zgodovino, s čimer mi je pomagala uresničiti mojo dolgoletno željo. »Veš, učiti je fino,« mi je dejala, ko sem postal njen asistent. Izhajajoč iz svojih dolgoletnih pedagoških izkušenj mi je dala vrsto uporabnih nasvetov, a mi hkrati pri zasnovi seminarskih vaj še vedno puščala obilo svobode. Pomagala mi je spoznati »skrivnosti delovanja« fakultete in vsaj do neke mere razumeti pogosto zapletene medosebne odnose. Nadvse korektno in uspešno sva sodelovala vsa leta do njene upokojitve in tudi še po njej; še posebej pa mi je bila v veliko pomoč in podporo, ko sem leta 2015, nekoliko nepričakovano, od nje prevzel predstojništvo oddelka. Pri tem je omembe vredno, da se kljub večkrat različnim pogledom nikoli nisva sprla, pa čeprav sva oba vedno jasno izražala svoja stališča. Meta pač ni zamerljiva – velika redkost v slovenskem prostoru ...

Ob sedemdesetem življenjskem jubileju bi se rad v imenu Oddelka za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, še zlasti pa v svojem imenu, izr. prof. dr. Marjeti Ciglencečki zahvalil za vse minulo delo. Želim ji obilo lepega in upam, da se bomo še dolgo srečevali ob različnih strokovnih in manj strokovnih prilikah.

Vse dobro, Meta! In še na mnoga leta!

Franci Lazarini